

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het elfde IPSA Wereldcongres

Vree, J.K. de

Citation

Vree, J. K. de. (1980). Het elfde IPSA Wereldcongres. *Acta Politica*, 15: 1980(1), 131-135. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452069>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452069>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

- Münch, *Legitimität und Politike Macht*, Wiesbaden (Westdeutscher Verlag GmbH) 1978, DM 34,—.
- Oud, Mr. P. J., *Honderd Jaren; een eeuw van staatkundige vormgeving in Nederland 1840-1940*, Assen (Van Gorcum) 1979, 42 4p., f 49.50.
- Parkin, Frank, *Marxism and Class Theory; A Bourgeois Critique*, London (Tavistock Publ. Ltd.) 1979, 217 p., £ 6.95.
- Pennock, J. Roland, *Democratic Political Theory*, Princeton, N.J. (Princeton University Press) 1979, 570 p., \$ 41.00.
- Rademaker, L. (red.), *Sociologie in Nederland*, Deventer (Van Loghum Slaterus) 1979, 73 p., f 24,50.
- Rieselbach, L. N., *Legislative Reform, the policy impact*, Farnborough (Lexington Books) 1979, \$ 23.00.
- Ronen, David, *The Quest of Self Determination*, New Haven and London (Yale University Press), 1979, £ 9.45.
- Rogier, Jan, *De Toekomst van de Boekmanstichting*, Amsterdam (Boekmanstichting) 1979, 27 p.
- Roschar, E. M., *Salt-2, en de Westeuropese veiligheid*, Den Haag (NIVV-reeks 20) 1979, 83 p.
- Ryan, Alan (ed.), *The Idea of Freedom; Essays in Honour of Isaiah Berlin*, Oxford (Oxford University Press) 1979, 297 p., £ 7.50.
- Schaefer, David Lewis (ed.), *The New Egalitarians; Questions and Challenges*, Port Washington N.Y. (Kennikat Press) 1979, 248 p., \$ 15.00.
- Schaefer, David Lewis, *Justice or Tyranny?; A Critique of John Rawls's Theory of Justice*, Port Washington N.Y. (Kennikat Press) 1979, 137 p., \$ 12.50.
- Schutz, Ann, *Local Politics and Nation-States*, Oxford (Clio Press) 1979, 234 p., £ 12.50.
- Singer, D., *The Correlates of War*, London (Collier Macmillan) 1978, \$ 21.95.
- Sjöstedt, G., *The External Role of the European Community*, Farnborough (Saxon House) 1977, \$ 19.95.
- Smith, Joel and Lloyd D. Musolf, *Legislatures in Development; Dynamics of Change in New and Old States*, Durham N.C. (Duke University Press) 1979, \$ 19.75.
- Stevens, Robert, *Law and Politics, the House of Lords as a judicial body*, London (Weidenfeld and Nicolson) 1979, £ 18.50.
- Stokvis, R., *Strijd om sport; Organisatorische en ideologische ontwikkeling*. Deventer (Van Loghum Slaterus) 1979, 195 p.
- Stulz, Newell M., *Transkei's half loaf*, New Haven and London (Yale University Press), 1979, £ 10.10.
- Stuurman, Siep, *Het reëel bestaande en het noodzakelijke socialisme*, Amsterdam (Van Gennep) 1979, 195 p.
- Symposium*, Tijdschrift voor maatschappijwetenschap, I (1, 2), 1979.
- Vught, Frans van, *Sociale Planning*, Assen (Van Gorcum) 1979, 290 p., f 29.95.
- Wapenfeiten 1979*, Den Haag (NIVV-reeks 19), 1979, 109 p.
- Wiswede, Gunter, Thomas Kutsch, *Socialer Wandel*, Darmstadt (Wissenschaftliche Buchgesellschaft) 1978, 233 p., DM 35.50.

Mededelingen

Het 11e IPSA Wereldcongres 12-18 augustus 1979 te Moskou - Kort verslag

(1)

Hieronder volgt een aantal opmerkingen naar aanleiding van het onlangs in Moskou gehouden 11e Wereldcongres van de IPSA waaraan ondergetekende heeft deelgenomen in zijn kwaliteit van voorzitter van de Nederlandse Kring voor Wetenschap der Politiek. Deze opmerkingen vormen niet een officieel Kringverslag of -standpunt. Wel berust het, behalve op persoonlijke ervaring, op uitvoerige gedachtenwisseling met de overige Nederlandse, alsmede natuurlijk, met een aantal buitenlandse deelnemers.

Deze opmerkingen betreffen overigens niet de wetenschappelijke inhoud van de bijdragen en discussies. Voor het overladen en onoverzichtelijke programma van het congres moge ik verwijzen naar Acta Politica XIII, 3, 1978, 423-426. Gezien de omvang van het programma kan er trouwens toch geen sprake zijn van een uitgebalanceerd samenvattend oordeel. Naar mijn mening is de betekenis van zo'n congres ook minder gelegen in de inhoud van bijdragen en discussies, laat staan in het presenteren van nieuwe vondsten en inzichten, dan in de gelegenheid die het biedt om individuele vakgenoten te ontmoeten.

(2)

Men kan ernstige, mijns inziens terechte kritiek hebben op het besluit een politicologisch congres te houden in een land waar (1) van politicologie eigenlijk niet of nauwelijks sprake is en (2) dat in het algemeen de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek op sociaal gebied afwijst. Dit klemt te meer omdat zo'n congres een duidelijk (internationaal) legitimerende functie vervult en als zodanig dan ook vooral het Russische staatsbelang diende. Of het bestuur van de IPSA de grote kracht die het aan deze omstandigheden tegenover de Russen ontleende tenvolle heeft beseft, kan ernstig betwijfeld worden.

Een ook uit de mond van het IPSA bestuur, i.c. zijn voorzitter en secretaris wel gehoord denkbeeld, namelijk, dat het congres de 'ontspanning' zou bevorderen, lijkt op een dubbele vergissing te berusten. De eerste is dan dat 'ontspanning' een zaak van woorden, gebaren en intenties zou zijn, in plaats van een zeker (altijd fragiel en relatief!) evenwicht tussen veel objectiever en fundamenteeler zaken, m.n. militaire en economische krachtsverhoudingen. Het is pikant te bedenken, dat juist zo'n besef als het ware in de Marxistisch-Leninistische leer zit ingebakken — pikant, omdat ook de Russen het ontspanningsargument enthousiast gebruiken. De tweede vergissing berust wel op een soort politicologische zelfoverschat-

ting: alsof een samenzijn van een aantal universiteitsprofessoren reël internationaal gewicht zou hebben!

Natuurlijk kan men zo'n congres te Moskou zien als een middel om het heersende regime aan te tasten of open te breken en de oppositie ertegen een hart onder de riem te steken. Zoals uit verschillende reeds gepubliceerde verslagen¹ kan blijken heeft het congres dat doel inderdaad enigermate gediend. In dit verband is het zinnig te memoreren, dat min of meer oppositionele Russen en andere Oost-europeaanen zèlf het houden van en deelnemen aan internationale congressen in Rusland in het algemeen van harte toejuichen.

(3)

Als gezegd is de belangrijkste functie van een congres wellicht om persoonlijke contacten tussen wetenschapsbeoefenaren mogelijk te maken. Deze functie heeft het Moskouse congres ook zeker vervuld. Wel moet hierbij worden aangetekend, dat het houden van een congres buiten de centra van de politicologische ontwikkeling, i.c. de V.S. en West-Europa onvermijdelijk een geringere kans om belangrijke vakbeoefenaren te ontmoeten inhoudt. Deze overweging is natuurlijk ook relevant t.a.v. Rio de Janeiro, de plaats voor het volgende congres. In Moskou kwam daar als negatief punt nog bij, dat door het ontbreken van deelnemerslijsten en een interne post de communicatie tussen de deelnemers nogal moeilijk en willekeurig was. Dat een wetenschappelijk congres voorts slechts zin heeft wanneer (1) alle bona fide wetenschapsbeoefenaren ook inderdaad kunnen deelnemen en (2) de wetenschappelijke communicatie volstrekt vrij is, ja: gestimuleerd wordt, spreekt vanzelf. Wat deze zaken betreft, moet het oordeel over dit congres negatief uitvallen. Men kan hier drie aspecten onderscheiden. (1) de regeling van de deelname; (2) de organisatie en technische outillage van het congres; (3) obstructie en politieke manipulatie.

(ad 1) *Deelname.* Zoals de meeste lezers zullen weten werd het probleem van de deelname aan het congres in het bijzonder aan de orde gesteld via de zg. affaire Lerner. Lerner, een belangrijk Russisch cyberneticus die zich ook bezighoudt met de sociaal-wetenschappelijke toepassingen van zijn vak was uitgenodigd door Hayward Alker om in zijn sectie op te treden. Lerner is van Joods geloof, en probeert naar Israël te emigreren, op grond waarvan hem zijn professoraat is ontnomen en hem het leven wordt zuur gemaakt. Hij is lid van de Israelische politicologenvereniging en heeft zich als zodanig als deelnemer opgegeven.

Nu is het IPSA bestuur indertijd met Moskou als congresplaats accoord gegaan met de voorwaarde dat alle bona fide politicologen inderdaad zouden kunnen deelnemen. Voor de Russen, evenwel wordt dat uitgemaakt door de eigen, nationale politicologenvereniging die, natuurlijk, Lerner niet als zodanig erkende. Nu is niet geheel duidelijk geworden of Lerner inderdaad eerst wel in Montreal werd geregistreerd en later de toegang tot het congres werd ontzegd, of dat zijn registratie vanaf het begin al is geweigerd. M.i. maakt dit materieel overigens weinig uit. Tegen deze uitsluiting is van verschillende zijden met kracht geprotesteerd, niet in het minst door Nederlandse deelnemers, zo hebben de heren Koch en Houweling daartoe strekkende, door een groot aantal anderen ondertekende verklaringen voorgelegd. Zelf heb ik de zaak in de Raadszitting van de IPSA aan de orde gesteld, een door een aantal prominenten ondertekende verklaring voorgelezen² en een resolutie ingediend (gesteund door Weinberg uit de V.S. en Passigli uit Italië) waarin de uitsluiting van Lerner 'ten sterkste werd afgekeurd'. Daarbij

kon ik vermelden, dat enige jaren voordien een moediger houding van de congresleiding van een cybernetisch congres de Russen wèl tot toegeven dwong. Naar aanleiding van het door Deutsch in navolging van Alker (nota bene!) gebruikte argument dat 'Lerner toch eigenlijk geen politicoloog was' kon ik in open doel scoren met de vraag om van de wel aanwezigen maar eens de nieren te proeven — iets dat tot pikante resultaten zou hebben geleid gezien het feit dat onder de Russische en Oosteuropese deelnemers meer juristen en historici (zo niet ingehuurde kantoorklerken, naar veler vermoeden) dan politicologen gevonden werden. Dat de resolutie het niet haalde is overigens niet zo verrassend.

Wellicht nog belangrijker was dat een door Weinberg en mijzelf ingediende resolutie die verklaarde, dat iedere politicoloog lid kan zijn van iedere nationale politicologenvereniging en als zodanig aan een IPSA congres kan deelnemen, werd afgestemd. Dit komt erop neer dat nationale verenigingen, zo zij dat willen, en zulke zijn er genoeg, de deelname aan IPSA congressen kunnen monopoliseren doordat zij het zullen zijn die het label bona fide politicoloog uitreiken.

Deze zelfde tendens was overigens zichtbaar in de regeling van de (terecht geheel mislukte) op het congres gehouden boektentoonstelling. Deze hield namelijk in, dat de nationale verenigingen een quotum van in te zenden boeken werd toegewezen. Deze verenigingen werden voor de keuze van de boeken verantwoordelijk gesteld — de inhoud ervan diende 'strikt theoretisch' te zijn, in dit geval inhoudende 'niets te bevatten dat het Russisch regime onwelgevallig zou kunnen zijn'. Bovendien dienden die boeken na afloop aan de gastheer te worden afgestaan. Duidelijk worden de nationale verenigingen op deze wijze in een soort 'cultuurkamer'-rol gedrongen. Het Nederlandse Kringbestuur heeft overigens geweigerd aan zo'n regeling mee te werken.

Dit alleen wil overigens niet zeggen dat de wel officieel erkende politicologen allemaal moeiteloos aan het congres konden deelnemen. M.n. aan de Israëliërs werden grote moeilijkheden in de weg gelegd: eerst woensdag vóór de aanvang van het congres werd hun een visum verleend — na veel debat en chicanes overigens.

(ad b): *Organisatie en uitrusting.* Of een gebrekkige organisatie en uitrusting zijn oorsprong vindt in gebrek aan ervaring (hoewel: de Russen zijn toch gewend grote aantallen mensen op de been te brengen en te activeren . . .), in een inderdaad algemeen waarneembaar gebrek aan inzet en interesse als het gaat om dienstverlening, of in politiek gemotiveerde obstructie zal wel nimmer zijn aan te tonen. Overigens is dat ook niet zo belangrijk, de gebreken worden er niet minder om.

Ik heb al genoemd het ontbreken van deelnemerslijsten en communicatiefaciliteiten. Te noemen vallen verder nog de afwezigheid, c.q. de ontoegankelijkheid van kopieerapparatuur. Tesaamen met het zeer geringe aantal van 50 kopieën dat iedere deelnemer van zijn bijdrage mocht meebrengen en de gebreken in de officiële distributie daarvan, leverde dat een aanzienlijke belemmering voor een goede gedachtenwisseling op.

Dat men tenslotte verplicht was voortdurend een officieel IPSA speldje met zijn naam te dragen en dat dat ook daadwerkelijk werd gecontroleerd, zowel bij de ingang van het congresgebouw (de universiteit) als bij de verschillende doorgangen daarbinnen (!) is een inconvenient dat inherent is aan een (echte) politiestaat. Dat het niet alleen maar om een gewone, in deze tijd haast niet meer te vermijden maatregel van veiligheid was, bleek uit het feit dat vele (kennelijk) Russen dat speldje niet droegen.

(ad c): 'Obstructie'. Zoals gezegd, het is moeilijk aan te tonen dat bepaalde gebreken berusten op doelbewuste manipulatie. Persoonlijk heb ik daar overigens t.a.v. de volgende zaken geen moeite mee: ze zijn té selectief, en ze passen té goed in de officiële Sovjet-kraam om toevallig te zijn.

Het gaat hier (natuurlijk!) om voor het regime delicate onderwerpen, zoals 'de ontwikkeling van het Marxistische denken', 'mensenrechten', 'de overeenkomsten van Helsinki'. In tegenstelling tot meer theoretische en abstracte zaken hebben deze immers onmiddellijk aanraking met de Russische politiek of de rechtvaardiging daarvan. En waren er bij vele bijeenkomsten van de eerste, abstracte soort geen of slechts enkele Russen aanwezig (dat terwijl er ± 350 Russen op een totaaldeelname van 1600 waren!), bij de reeds genoemde, andere onderwerpen was dat anders. Deze werden gehouden in (gezien de zeker door de Russische organisatoren zelf te verwachten opkomst...) opvallend kleine ruimten. Bovendien bleken deze, zéér tijdig, door een zeer groot aantal Russen en andere Oost-Europeanen te zijn bezet. Voorts bleken wel degelijk tijdig ingeleverde bijdragen merkwaaarderwijs bij geen van de deelnemers terecht te zijn gekomen — en ook elders niet te vinden te zijn.

Op de betreffende bijeenkomsten zelf bleken er dan plotseling vraagstukken van orde te rijzen — bij Russische deelnemers natuurlijk, zo bv. of een bepaald ingeleverd en aanvaard stuk wel besproken behoorde te worden. In tegenspraak met het IPSA-reglement dat Frans en Engels als voertalen voorschrijft, werd er dan voorts op letterlijke vertaling en discussie in het Russisch geïnsisterd — een praktijk die discussie in feite zo goed als onmogelijk maakt en waaraan overigens bij één gelegenheid door een uiterst krachtig optredende Trent (secretaris-generaal van de IPSA) een eind werd gemaakt. Wanneer er dan een Rus als voorzitter fungeerde werd de discussie geheel gemonopoliseerd door Russen en Oost-Europeanen. Een andere taktiek (?) was dan nog het houden van lange betogen over hoe voortreffelijk de USSR wel reilde en zeilde — ook al niet erg stimulerend voor de discussie...

(4)

Duidelijk vormt het feit, dat het congres ditmaal in Rusland werd gehouden een weerspiegeling, niet van een veranderde *wetenschappelijke* betekenis van de USSR op ons terrein, maar van de veranderende *politieke* verhoudingen in de wereld. Dat IPSA daarvoor zo gevoelig is gebleken te zijn doet ernstige bezorgdheid ontstaan omtrent de rol van wetenschappelijk forum van deze organisatie. Vermoedelijk evenwel is hieraan weinig te doen en is de IPSA reeds, of is bezig, zich te ontwikkelen tot een typische UNESCO organisatie, die een afspiegeling vormt van politieke- of getalsverhoudingen, maar niet van wetenschappelijke.

J. K. De Vree

Noten

1. Zonder volledig te willen zijn kunnen de volgende artikelen genoemd worden: G. Benthem van den Berg, Politicologie: mooi aangelegd speelweide, in: *NRC Handelsblad*, 24 aug. 1979; G. Benthem van den Bergh, Gesprek met Georgi Vladimov, in: *NRC Handelsblad*, 25 aug. 1979; J. Löwenhardt, Interview met professor A. Lerner, in: *Intermediair*, 7 sept. 1979; J. Löwenhardt, Interview met professor V. Perevedensev, in: *Intermediair*, 12 oktober 1979; K. Koch, Vijftienhonderd politicologen in Moskou, in: *Vrij Nederland*, 15 sept. 1979; M. P. C. M. van

Schendelen, Veel liefs uit Moskou, in: *Quod Novum* 26 sept. 1979 (hierop reageerde P. R. Baehr met een ingezonden brief in *Quod Novum* van 17 oktober); J. Ellemers, Het andere Moskou, in: *Hollands Maandblad*, oktober 1979; M. Haagoort, Het elfde wereldcongres van de IPSA, in: *Transactie* oktober 1979. Verder deden I. Th. M. Snellen en A. Hoogerwerf verslag van een bezoek aan Nobelprijswinnaar A. Sacharov en publiceerde O. Schmidt in *NRC/Handelsblad* een interview met de schrijver Kopelev.

2. De tekst van deze verklaring luidde als volgt:

We, the undersigned, members of Political Science Associations, affiliated with the XIth IPSA Congress deplore the exclusion of Professor Alexander Lerner as a participant in this Congress.

Prof. Lerner, one of the most distinguished scientists and academics in the Soviet Union was invited by prof. H. R. Alker, Chairman of the Committee on Quantitative and Mathematical Approaches to Politics, to participate in the IPSA session on this theme. Prof. Lerner accepted the invitation paid his fees and was duly registered with the IPSA secretariat. On the eve of the Congress, however, Prof. Lerner was 'desregistered' by the Soviet Political Science Association, denied access to the Congress as a regular participant and his name was removed from the published program of the Congress. A duly registered participant has been effectively disenfranchised.

We strongly protest against this discriminatory act and urge that prof. Lerner be reinstated immediately with all the rights and privileges of a bona fide participant.

Ch. Hermann (Ohio State University), M. Brecher (McGill University), K. O. Holsti (University of British Columbia), B. C. Paretch (University of Hull), Norman Levine (University of Maryland), Martin Edelman (SUNY Albany), H. Selai (University of Tokyo), Samuel Tiger (Rutgers University), M. Seliger (Hebrew University), Dieter Senghaas (Bremen), Robert A. Dahl (Yale University), J. Freymond (Geneve), Stein Kuhnle (University of Bergen), Serge Hurtig (Fondation Nationale des Sciences Politiques), N. Passigli (Florence) and J. K. De Vree (Rijksuniversiteit Utrecht).

Politicologen Etmaal 1 en 2 mei 1980: Economische benaderingen van de politiek

In de economie en in de economisch georiënteerde theorieën over sociale aangelegenheden lijkt het meest centrale axioma te zijn dat menselijk gedrag wordt bepaald door overwegingen van (verwachte) voordelen en offers, lasten en opbrengsten, beloning en bestraffing, of welke andere, wellicht preciezere en meer geformaliseerde omschrijving van deze gedachte ook maar gekozen wordt.

Dit uitgangspunt lijkt erg voordehand liggend en natuurlijk te zijn gezien het feit dat de mens er gewoonlijk naar schijnt te leven en er zijn gedrag uit verklaart. Het is in het algemeen niet moeilijk om deze grondgedachte in een of andere vorm te herkennen in stukken theorie die karakteristiek zijn voor de hedendaagse sociale wetenschappen, maar ook in geschriften van oudere datum.

Van schijnbaar zo verschillende benaderingen als structureel functionalisme, de ruil-theorie, historisch materialisme, behaviorisme en psychoanalyse kan gemakkelijk aangetoond worden dat zij de bovengenoemde basis-idee gebruiken, zij het